

Секція 8. Дошкільна педагогіка
Ярославцева М.І., кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР
м. Харків, Україна

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ КУЛЬТУРИ ПОВОДЖЕННЯ З ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема поводження та утилізація відходів знайома не тільки Україні, а й всьому світу. Кожна держава вирішує це питання по-різному: спалювання, захоронення, переробка, будівництво заводів, впровадження нових законів та правил. Початком боротьби з відходами вважається сортування сміття, здійснення якого залежить саме від громадян.

За даними Європейської економічної комісії Організації Об'єднаних Націй загальний обсяг відходів у країнах Європейського Союзу та Європейської асоціації вільної торгівлі останнім часом зростає на 2% щороку. Більш вражаючі статистичні дані стосуються твердих побутових відходів. Так, наприклад, відзначається, що починаючи з 2007 року їх утворення по всьому світові перевищило 2 млрд. тонн і ця кількість щорічно зростає на 7%. Отже, покращення та вдосконалення механізмів поводження з побутовими відходами є однією з нагальних суспільних потреб, яка потребує ретельної уваги та виважених рішень. Тому проблема формування основ культури поводження з побутовими відходами як складової економічного виховання дітей набуває особливої актуальності.

У педагогічній науці проблема економічного виховання не є новою. Багатопланових проблем економічного виховання підрастаючого покоління торкалися з певною повнотою їх розкриття в своїх дослідженнях філософи,

економісти, соціологи, психологи, педагоги (Г. Аврех, А. Абрамова, А. Аменд, А. Бірман, Ю. Васильєв, В. Жамін, Н. Клепач, В. Попов, В. Шубінський).

У наукових дослідженнях останніх років, формування основ культури поведінки з побутовими відходами на етапі дошкільного дитинства, визначається важливим напрямом виховання, який допоможе дитині стати самостійною, соціально адаптованою, правильно зорієнтованою в економічних явищах. Сучасні наукові студії (А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Грама, Л. Кларіної, Е. Курак, А. Шатової, А. Смоленцевої) свідчать про необхідність впровадження економічної освіти саме з дошкільного віку. Науковці (А. Богуш, Н. Гавриш) констатують, що «сучасні соціально-економічні відносини в суспільстві спонукають дитину досить рано знайомитися з проблемами сімейної «дорослої» економіки» [3].

Аналізуючи наукові доробки вчених, можна констатувати той факт, що виникає необхідність організовано залучати дітей уже в дошкільному віці до засвоєння культури поведінки з побутовими відходами в межах економічного виховання.

В Законі України «Про відходи» (ст.1) зазначено, що поведінка з відходами – це дії, спрямовані на запобігання утворенню відходів, їх збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізацію, видалення, знешкодження і захоронення, включаючи контроль за цими операціями та нагляд за місцями видалення [5].

Тверді побутові відходи – це відходи, які утворюються в процесі життя та діяльності людини і накопичуються у житлових будинках, громадських, навчальних, лікувальних, торговельних та інших закладах. У населених пунктах нашої країни щороку накопичується близько 35 млн. м³ твердих побутових відходів, які захороняються на 770 полігонах загальною площею майже 3 тис. гектарів та частково утилізуються на сміттєспалювальних заводах. У загальному обсязі побутових відходів міститься 10,3 – 26,4 відсотка паперу, 20-40 - харчових відходів, 0,75 – 3,7 – деревини, 0,2 – 8 – текстилю, 1 – 5,8 – металів, 1,1 – 9 – скла, 0,6 – 6 – полімерних відходів та інших речовин. Ця

статистика активізує необхідність формування основ культури поводження з побутовими відходами у дітей дошкільного віку як напряму економічного виховання.

Методика економічного виховання дошкільників передбачає набуття ними елементарних економічних знань, умінь і навичок.

У процесі економічного навчання використовуються такі педагогічні прийоми: спостереження з показом, зіставленнями, створення проблемних ситуацій з пошуковими операціями, заохочення, стимулювання, синтез різних видів ігор з використанням певних предметів, зокрема грошей. Найефективнішими організаційними формами є: спостереження, екскурсія, прогулянка, подорож, заняття, самостійна робота над завданнями вихователя.

Провідна діяльність дошкільників – гра, яка є для дитини орієнтиром у світі дорослих та підґрунтям для закріплення початкових економічних знань, формування і розвитку економічних якостей та навичок. Особливу увагу необхідно приділяти сюжетно-рольовим іграм економічної спрямованості, як от: «Сім'я», «Завод по переробці відходів», «Ринок», «Рекламне агентство», «Їдальня». Діти дошкільного віку вчаться самостійно приймати рішення та прогнозувати наслідки своєї діяльності, опановувати вміння бережно ставитися до речей, основам культури поводження з відходами.

За допомогою дидактичних ігор, педагог закріплює знання дітей про види відходів, способи їх сортування, уявлення з фінансових категорій і дій з ними. Орієнтовні дидактичні ігри, що сприяють формуванню основ культури поводження з побутовими відходами у дітей старшого дошкільного віку: «Навчимо ляльок сортувати сміття», «Різнокольорові контейнери», «Телевізор», «Чарівна скринька», «Чарівний мішечок», «З якого матеріалу зроблено?», «Знайди пару», «Що там?», «Зберемо тверді відходи», «У кого яка річ?», «Хто знає?», «Сортування твердих відходів», «Допоможемо двірнику», «Звідки прийшли до нас речі», «Екскурсія містом», «Впізнай предмети на дотик», «Збери пазли», «Друге життя паперу», «Подорож пластикової пляшки» та ін..

Економічному вихованню дошкільників сприяє співпраця закладу дошкільної освіти з батьками вихованців, у таких формах: консультації на теми «Друге життя речей», «Як навчити дітей заощадливості», «Сортування відходів: привчаємо дитину з малечку», «Небезпечні для навколишнього середовища використані батарейки та енергозберігаючі лампи: культура поводження», «Сортування сміття – корисне та красиве, досвід європейських країн», «Скло – унікальний матеріал для переробки», «Як і навіщо сортувати сміття»; сумісна суспільно-корисна праця дітей і батьків по сортуванню твердих відходів; організація економічного турніру для систематизації та узагальнення початкових економічних знань дошкільників.

Особливого значення набувають поради батькам про те, як навчити дітей дошкільного віку ощадливості та культурі поводження з відходами:

1. Не купуйте нічого зайвого – тільки те, що вам насправді необхідно.
2. Збираючись у магазин за покупками, не забудьте взяти господарську сумку, щоб не купувати нові пакети, які потім доведеться викидати та сортувати в смітнику.
3. Купуйте товари в економній упаковці. Наприклад, соки краще купувати в картоні, а не в склі, або пластику.
4. Намагайтесь не купувати одноразовий посуд. При теплому нагріванні він шкодить здоров'ю, їжте й пийте з скляного посуду.
5. Замість звичайних батареек користуйтеся багатозарядними акумуляторами. Використані батарейки відправляйте в спеціальні контейнери, які розташовані в деяких супермаркетах.
6. Купуйте енерголампи, які служать довше ніж звичайні.
7. Віддавайте непотрібний одяг, меблі, посуд і іграшки в школу-інтернат або Товариство Червоного хреста
8. Використовуйте папір з обох боків. Газети здавайте на макулатуру.
9. Прибираючи в саду чи на клумбі біля будинку, створи компостну яму. Туди скидай зібране листя, траву та чисті харчові відходи. Після перегнивання це буде корисним добривом для рослин.

10. Ремонтуйте поламані речі – вони вам ще послужать.

11. Не смітіть на вулиці. Викидайте сміття в урни. Навіть якщо її не має поряд. З вами ж нічого не станеться, якщо ви обгортку від цукерки принесете додому в смітник.

12. Сортуйте вдома та закладі дошкільної освіти сміття та викидайте в спеціальні контейнери.

Роздільний збір сміття для європейців та мешканців інших розвинених країн – повсякденна справа, як похід до магазину за продуктами чи в лікарню. Коли подорожуєш Європою, дивишся телепередачі та відео, впадає в очі велика кількість різнокольорових контейнерів для сміття. І чим розвиненіша країна, тим цих контейнерів більше. В Україні дуже маленький відсоток людей дійсно сортують відходи, хоча мають для цього можливості. Дехто не знає, з чого почати, а дехто просто не розуміє важливість сортування сміття.

Таким чином, формування основ культури поведження з побутовими відходами є нагальною проблемою людства, своєчасне вирішення якої надасть можливість дітям та дорослим безпечно жити на Землі, бути бережливими, ощадливими, практичними, уважними та дбайливими.

Література

1. Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія і практика в умовах вищого навчального закладу : навч. посіб. / під заг. ред. С. О. Нікітчиної. Київ : ВД «Слово», 2014. 368 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція) : науковий керівник: А. М. Богущ / [Богущ А. М., Беленька Г. В. та інш.]. *Дошкільне виховання*. 2012. №7. С. 15-28.
3. Богущ А.М., Н. В. Гавриш Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі : підручник для ВНЗ. К.: Видавничий Дім «Слово», 2007. 408 с.
4. Грама Н. Формування економічної грамотності у дітей дошкільного віку : монографія. Одеса, 1997. 216 с.

5. Закон України «Про відходи» [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://kodeksy.com.ua/dictionary/p/povodzhennya_z_vidhodami.htm (дата звернення : 20.08.2020 р.).
6. Підготовка вихователя до розвитку особистості дитини в дошкільному віці : монографія / Г. В. Беленька та ін. ; за заг. ред. І. І. Загарницької. Київ. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 310 с.
7. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» / [О. О. Андрієтті, О. П. Голубович та ін.]. Тернопіль : Мандрівець, 2017. 104 с.
8. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навч. посіб.для студентів ВНЗ. Київ : Академвидав, 2015. 448 с.
9. Лисенко Н.В. Педагогіка українського дошкілля у 3-х частинах : навчальний посібник / Н.В. Лисенко, Н.Р. Кирста, Н.Б. Лазарович. К: Видавничий Дім «Слово», 2017 376с.